

Development of Evaluation Models for Architecture Studio Instruction Using Empowerment Evaluation

Satida Sakulrattanakulchai¹

Kamonwan Tangdhanakanond²

Suwimon Wongwanich³

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to analyze the characteristics of architecture studio instruction and instructors' evaluation approaches, (2) to develop the evaluation capacity of the instructors by using empowerment evaluation, and (3) to synthesize and evaluate the effectiveness of the architecture studio instruction evaluation models from the results of instructors' evaluation practices. Research and development methodology was employed in this study. Participants were instructors of the faculty of architecture from five universities.

The results indicated that architecture studio instruction evaluation consisted of two parts, which were formative evaluation and summative evaluation. The characteristics of architecture studio instruction and instructors' evaluation approaches generally were not much different. When applying empowerment evaluation for developing instructors' evaluation capacity through the creation of studio instruction evaluation models. It was found that the created evaluation models were practical. They also provided the instructors' participation in the evaluation. The created architecture studio instruction evaluation models consisted of three formative evaluation models and three summative evaluation models, which could be used as the guidelines for the application and further development of evaluation in architecture studio instruction.

¹ Ph. D. Candidate in Educational Measurement and Evaluation

² Advisor

³ Co-Advisor

การพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรม โดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ

สาธิตา สกุลรัตน์กุลชัย¹
กมลวรรณ ตั้งธนกานนท์²
สุวิมล ว่องวานิช³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการเรียนการสอนและวิธีประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรมของผู้สอน (2) เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ และ (3) เพื่อสังเคราะห์และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการประเมินจากผลการปฏิบัติงานการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรมของผู้สอน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้สอนของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จำนวน 5 สถาบัน

ผลการวิจัย พบว่า การประเมินในการเรียนการสอนแบบสตูดิโอจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ การประเมินความก้าวหน้า และการประเมินสรุปรวม ลักษณะการเรียนการสอนและวิธีการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอของผู้สอนแต่ละสถาบันในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันมาก เมื่อนำการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจมาประยุกต์ใช้สำหรับพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนผ่านการออกแบบรูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ พบว่า รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้สอนในหลายระดับ นอกจากนี้ผลการสังเคราะห์และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการประเมินจากผลการปฏิบัติงานการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรมของผู้สอน พบว่า รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอแบ่งออกเป็น การประเมินความก้าวหน้า 3 รูปแบบ และการประเมินสรุปรวม 3 รูปแบบ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรมต่อไปได้

¹ นิสิตปริญญาเอก ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาปัตยกรรมเป็นผลิตผลของศิลปะและวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคารเพื่อสนองความต้องการใช้สอยและการแสดงออกอย่างมีความหมาย สถาปนิกในฐานะที่เป็นผู้สร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมจึงต้องเป็นผู้ที่พยายามค้นหาความหมายของสุนทรียภาพเพื่อแปรเปลี่ยนให้เป็นคำตอบผ่านงานสถาปัตยกรรม (มุสตี ทิพทัส, 2541; ยงยุทธ ณ นคร, 2547; วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2549) การพัฒนาสถาปนิกผ่านการศึกษาทางสถาปัตยกรรมจึงมีความสำคัญทั้งต่อวิชาชีพสถาปนิกและการพัฒนาสถาปัตยกรรมของประเทศ แต่จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า การวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทางสถาปัตยกรรมยังมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากความซับซ้อนของสาขาวิชาที่มีลักษณะเป็นสหสาขาวิชา อีกทั้งบุคคลในวิชาชีพมักให้ความสนใจแต่การประกอบอาชีพเป็นหลัก จึงไม่ได้มีการพัฒนาทางด้านวิชาการควบคู่กันไป (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, วีระ อินพันทัง และ สันติ ฉันทวิลาสวงศ์, 2544)

เมื่อพิจารณารูปแบบการเรียนการสอนของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ในปัจจุบันพบว่ามีหลายรูปแบบทั้งบรรยายและปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบที่เน้นการปฏิบัติซึ่งพบในหลายรายวิชาเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมหรือที่เรียกกันว่าการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ (studio) การเรียนการสอนรูปแบบนี้มีมานานโดยได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ ลักษณะสำคัญคือเป็นการสอนแบบคณะ (team teaching) ที่มีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนกับผู้สอนประจำกลุ่ม จุดแข็งอยู่ที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการออกแบบและพัฒนาผลงานผ่านการวิพากษ์จากผู้สอน การเรียนการสอนรูปแบบนี้จึงมีความเป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนของการเรียนการสอนรูปแบบนี้ยังมีอยู่บ้างโดยเฉพาะระบบการสอนที่ผู้สอนมีอิทธิพลต่อผู้เรียนมากเกินไป (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร และคณะ, 2544; Green & Bonollo, 2003) เนื่องจากเป็นการเรียนแบบตัวต่อตัวจากผู้สอนประจำกลุ่มที่อาจมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ลักษณะดังกล่าวนอกจากจะส่งผลต่อการพัฒนาความคิดของผู้เรียนแล้วยังอาจส่งผลต่อการประเมินได้ เพราะเมื่อมีการประเมินผลงานของผู้เรียนโดยคณะผู้สอนอาจมีความเป็นอัตนัย (subjective) ซึ่งหากไม่มีมาตรฐานและเครื่องมือในการประเมิน หรือมีความเข้าใจในการประเมินไม่ตรงกัน ย่อมทำให้ผลการประเมินระหว่างผู้สอนมีความแตกต่างกันมาก ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ยอมรับผลการประเมินเพราะคิดว่าผู้สอนมีอคติได้ (อารีญา คลังชำนาญ, 2537)

แนวทางหนึ่งในการแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวสามารถทำได้โดยการส่งเสริมให้ผู้สอนทางด้านสถาปัตยกรรมเกิดสมรรถนะในการประเมิน เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนแบบสตูดิโอให้ดียิ่งขึ้น โดยการนำแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (empowerment evaluation) มาประยุกต์ใช้ แนวคิดนี้เป็นการประเมินยุคใหม่ที่น่าเสนอไว้โดย David M. Fetterman ในปี ค.ศ. 1993 และได้มีการนำมาประยุกต์ใช้อย่างมากในทศวรรษที่ผ่านมา

(Fetterman, 1994, 2001; Smith, 1998; Miller & Lennie, 2005; กฤติยา วงศ์ก้อม, 2547; สมพงษ์ บัณฑิต, 2548) เป็นการประเมินที่สนับสนุนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินนำแนวคิด เทคนิค และข้อค้นพบเกี่ยวกับการประเมินมาใช้เพื่อปรับปรุงและการกำหนดตนเอง (Fetterman, 1994) ซึ่งในการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจนักประเมินสามารถเลือกใช้ระเบียบวิธีการประเมินได้หลายรูปแบบ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (Fetterman, 2001) และหลักการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (Fetterman & Wandersman, 2005) เป็นแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

องค์ประกอบของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (facets of empowerment evaluation) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. **การฝึกอบรม (training)** เป็นการพัฒนาศมรรถนะในการประเมินให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยนักประเมินทำหน้าที่จัดเตรียมความรู้ที่จำเป็นและสอนให้บุคคลสามารถทำการประเมินได้ด้วยตนเอง

2. **การอำนวยความสะดวก (facilitation)** บทบาทของนักประเมินในการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจไม่ได้เป็นผู้ตัดสินคุณค่าแต่เป็นผู้ให้คำชี้แนะ (coach) หรือผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ที่ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำการประเมินได้ด้วยตนเอง

3. **การให้การสนับสนุน (advocacy)** นักประเมินช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้ และกระตุ้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสริมพลังอำนาจตนเองโดยใช้การประเมิน เพราะการเสริมพลังอำนาจต้องเกิดขึ้นจากบุคคลเสริมอำนาจให้กับตัวเอง ไม่มีใครที่เสริมพลังอำนาจให้แก่ใครได้ นักประเมินเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุน

4. **การสร้างความกระจ่าง (illumination)** การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจช่วยสร้างความกระจ่างกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำการประเมิน เป็นการเปิดมุมมองและประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำประเมินร่วมกัน ทำให้ผู้ทำการประเมินเข้าใจบทบาท เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

5. **การมีความเป็นอิสระ (liberation)** การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจที่กระจ่างชัด ทำให้สามารถสร้างแนวคิดใหม่ในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง ทำให้มีความเป็นอิสระจากบทบาทเดิม และมีความเป็นอิสระในการกำหนดตนเอง

หลักการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (principles of empowerment evaluation)

ประกอบด้วย 10 หลักการ ดังนี้

1. การปรับปรุง (improvement) นักประเมินสนับสนุนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของประเมินตนเอง โดยใช้ในการประเมินปรับปรุงโครงการ องค์กร ชุมชน และการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

2. ความเป็นเจ้าของชุมชน (community ownership) การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ เชื่อในทฤษฎีที่ว่าบุคคลจะมีความเชื่อ ใช้ข้อค้นพบและปฏิบัติตาม ถ้าเขามีส่วนรับผิดชอบในการสร้าง สิ่งนั้นขึ้นมา การประเมินจึงให้ความสำคัญกับความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วม การตัดสินใจต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่ทำการประเมิน นักประเมินไม่มีสิทธิ์ชี้ขาดหรือมีอำนาจตัดสินใจ

3. การรวม (inclusion) เป็นการรวมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายส่วน หลายระดับ โดย นักประเมินทำหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของตกลงร่วมกันในการวางแผนและการตัดสินใจ

4. การมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย (democratic participation) เน้นให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและเต็มใจที่จะแสดงความคิดเห็น

5. การตัดสินใจเชิงสังคม (social justice) นักประเมินตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมกันใน สังคมและพยายามที่จะปรับปรุง ทำให้เกิดการปฏิบัติต่อบุคคลด้วยความเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์

6. องค์กรความรู้ชุมชน (community knowledge) การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจเชื่อว่า ผู้มีส่วนร่วมในชุมชนเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีและเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ เป็นวิธีการ ได้มาซึ่งองค์ความรู้จากล่างขึ้นบน (bottom-up) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและพัฒนา

7. ยุทธวิธีที่เน้นหลักฐาน (evidence-based strategies) เป็นวิทยาการหรือองค์ความรู้ ที่ช่วยออกแบบกระบวนการแทรกแซง (intervention) ให้มีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็น ของชุมชน โดยควรพิจารณาร่วมกับองค์ความรู้ชุมชนให้เกิดความสมดุลเหมาะสม

8. การพัฒนาสมรรถนะ (capacity building) เป็นการสร้างองค์ความรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยนักประเมินทำหน้าที่ฝึกอบรมและสนับสนุนให้เกิดการประเมิน ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพัฒนา สมรรถนะในการวางแผน การปฏิบัติ และการติดตามผล สร้างทักษะการประเมินโดยใช้การประเมิน ของตนเอง และทำให้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนและบริหารจัดการ

9. การเรียนรู้ความเป็นองค์กร (organizational learning) เป็นกระบวนการที่ทำให้ เกิดการปรับปรุง การเรียนรู้ความเป็นองค์กรจะเกิดขึ้นได้เมื่อองค์กรนั้นเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) โดยมีลักษณะที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และมีการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

10. ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ (accountability) เป็นการสนับสนุนให้ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินมีความรับผิดชอบร่วมกันต่อพันธะสัญญาในการประเมินที่ได้ทำขึ้น

ดังนั้น จากความสำคัญของการเรียนการสอนแบบสตูดิโอที่มีต่อคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในหลายรายวิชาเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรม ประกอบกับสภาพปัญหาการประเมินผลงานของผู้เรียนโดยผู้สอนที่อาจมีความเป็นอัตนัย จึงนำมาสู่การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรมโดยการประยุกต์ใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สอนทางด้านสถาปัตยกรรม สามารถปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอที่เหมาะสม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาการทางสถาปัตยกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการเรียนการสอนและวิธีประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรมของผู้สอน
2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ
3. เพื่อสังเคราะห์และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการประเมินจากผลการปฏิบัติงานการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรมของผู้สอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (research and development) มีขั้นตอนเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาลักษณะการเรียนการสอนและวิธีประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ อาจารย์ผู้สอนของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ โดยกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกจาก 5 สถาบัน ที่มีการเรียนการสอนแบบสตูดิโอในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์เป็นเวลาอย่างน้อย 5 ปี ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 15 คน เพื่อให้มีความครอบคลุมลักษณะการเรียนการสอนทั้งสถาบันของรัฐบาลและเอกชน

ขั้นตอนในการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบหนึ่งต่อหนึ่ง การสังเกต และการเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ผู้สอน และ (2) แบบสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและ

ประเมินผลการศึกษาและด้านสถาปัตยกรรม จำนวน 5 คน วิเคราะห์ผลโดยใช้ดัชนี IOC (item objective congruence) ได้ค่า IOC ของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.25-1.00 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงให้เหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากผลการสัมภาษณ์ การสังเกต และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ อาจารย์ผู้สอนของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอนที่มีความสนใจและสมัครใจให้ความร่วมมือในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำโครงการ “การพัฒนาสมรรถนะในการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ สำหรับอาจารย์ผู้สอนคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์” นำเสนอแก่ 5 สถาบัน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้สอนที่มีความสนใจ ซึ่งมีผู้สอนที่สนใจเข้าร่วมโครงการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 20 คน เป็นอาจารย์ผู้สอนในสาขาสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมภายใน และภูมิสถาปัตยกรรม

ขั้นตอนในการวิจัย การดำเนินงานในโครงการพัฒนาสมรรถนะฯ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการ เป็นการจัดทำโครงการเพื่อนำเสนอแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และเตรียมทรัพยากร
2. การฝึกอบรม เป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการพัฒนาสมรรถนะในการประเมิน มีเป้าหมายเพื่อให้ความรู้ในการประเมินที่จำเป็นแก่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการฝึกอบรมแบบกลุ่ม เนื่องจากมีลักษณะที่เปิดกว้างแก่ผู้สนใจและสามารถฝึกอบรมให้กลุ่มตัวอย่างได้พร้อมกัน โดยก่อนฝึกอบรมได้มีการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำข้อมูลมาใช้กำหนดเนื้อหาให้เหมาะสม รวมทั้งทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. การฝึกปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการฝึกอบรม มีเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเกิดทักษะในการประเมิน โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจวิธี 3 ขั้นตอน (Three-step Approach) (Fetterman, 2001) มาใช้เพื่อการฝึกปฏิบัติการ ตามแนวทางดังนี้

ตาราง 1 การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจวิธี 3 ขั้นตอน

การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจวิธี 3 ขั้นตอน	รายละเอียด
1. การกำหนดพันธกิจหรือวิสัยทัศน์ (establishing mission or vision statement)	กลุ่มตัวอย่างระดมสมองเพื่อระบุพันธกิจหรือวิสัยทัศน์ของการ ประเมิน โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่อำนวยความสะดวก
2. การรวบรวมข้อมูล (taking stock)	ขั้นตอนแรก เป็นการจัดอันดับกิจกรรมที่มีความสำคัญแล้วโหวต ให้คะแนน ขั้นตอนที่สอง เป็นการให้ค่าความสำคัญต่อกิจกรรม และอภิปรายร่วมกัน
3. การวางแผนสำหรับอนาคต (planning for the future)	กลุ่มตัวอย่างถูกถามด้วยคำถามสำหรับวางแผน โดยผู้วิจัยเป็น ผู้กระตุ้นให้มีการใช้ข้อมูลที่ได้ในวางแผนสำหรับอนาคต

4. การทดลองใช้รูปแบบการประเมิน เป็นการฝึกปฏิบัติเพื่อสร้างทักษะและเจตคติที่ดีใน
การประเมิน โดยให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนออกแบบรูปแบบการประเมินการเรียนรู้การสอนของตนเอง
และนำไปทดลองใช้เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 4 สัปดาห์ พร้อมทั้งทำการประเมินตนเอง โดยผู้วิจัย
ทำหน้าที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนระหว่างการทำดำเนินการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบประเมินสมรรถนะในการประเมินของผู้สอน
ซึ่งตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา
และด้านสถาปัตยกรรม จำนวน 5 คน วิเคราะห์ผลโดยใช้ดัชนี IOC และตรวจสอบคุณภาพด้าน
ความเที่ยงโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่า
IOC ของข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.20-1.00 และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแอลฟาเท่ากับ 0.71
โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงให้เหมาะสม (2) เอกสารประกอบการฝึกอบรม
ซึ่งตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และ (3) แบบประเมินตนเอง
ของผู้สอน ซึ่งได้จากการฝึกปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นใช้ดัชนี PNI แบบดัดแปลง ตาม
สูตรการคำนวณ คือ $PNI_{mod} = \frac{I-D}{D}$ เมื่อ I คือ ระดับคะแนนสำหรับสิ่งที่มุ่งหวัง, D คือ ระดับ
คะแนนสำหรับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (สุวิมล ว่องวานิช, 2548) และการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการ
ฝึกอบรมใช้การวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ ตามสูตรการคำนวณ คือ $S = \frac{(Y-X)}{(F-X)} \times 100$
เมื่อ S คือ ร้อยละของคะแนนพัฒนาการ, X คือ คะแนนก่อนเข้ารับการฝึกอบรม, Y คือ คะแนน
หลังการฝึกอบรม และ F คือ คะแนนเต็ม (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548)

ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ อาจารย์ผู้สอนของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ โดยกลุ่มตัวอย่างได้คัดเลือกจากอาจารย์ผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาสมรรถนะฯ เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรม และได้ทำการสอนในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2553 ซึ่งมีจำนวนคงเหลือทั้งสิ้น 12 คน

ขั้นตอนในการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง การสังเกต และข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงสังเคราะห์รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาและด้านสถาปัตยกรรม จำนวน 5 คน ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาสมรรถนะฯ และ (2) แบบประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ ซึ่งตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมตามคำแนะนำ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต ข้อมูลจากเอกสาร และผลการประเมินประสิทธิผลของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะการเรียนการสอนและวิธีประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอน การสังเกต และการเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากสถาบันที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 แห่ง พบว่า ลักษณะการเรียนการสอนแบบสตูดิโอของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์แต่ละสถาบันในภาพรวมมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างของวิธีประเมินในเชิงแนวคิด ขั้นตอนในการประเมิน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินอยู่บ้าง ดังนี้

1.1 ลักษณะการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ การเรียนการสอนแบบสตูดิโอเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติ ซึ่งปรากฏอยู่ในรายวิชานักับเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมของทุกสถาบัน โดยมีลักษณะการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นการเรียนการสอนในห้องปฏิบัติการ หรือห้องสตูดิโอ (studio) ที่มีการสอนแบบเป็นคณะประกอบด้วยผู้สอนหลายคน โดยมีอาจารย์ 1-2 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานรายวิชา เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนและตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนการสอนมีการแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย มีผู้สอน

◆ การพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรม ◆

โดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ

ประจำกลุ่ม 1 คน เป็นผู้รับผิดชอบการสอนในกลุ่มของตนเองตลอดภาคการศึกษา อัตราส่วนของ ผู้สอนต่อผู้เรียนแต่ละกลุ่มประมาณ 1:10 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เรียน การแบ่งกลุ่มผู้เรียนมีหลาย รูปแบบ ได้แก่ (1) การแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ละกันตามเกรดเฉลี่ยสะสม (2) การแบ่งกลุ่มตามความ สนใจของผู้เรียน (3) การแบ่งกลุ่มตามรหัสของผู้เรียน และ (4) การให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเอง เทคนิค การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาจะเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติผ่านโจทย์การออกแบบที่คณะผู้สอน ร่วมกันกำหนดขึ้น การเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มมีความเป็นอิสระกันขึ้นอยู่กับผู้สอนประจำกลุ่ม เป็นการสอนแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งในแต่ละสัปดาห์ผู้สอนประจำกลุ่มจะตรวจ ผลงานความก้าวหน้าในการออกแบบของผู้เรียน วิพากษ์ และให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นข้อมูล ย้อนกลับในการปรับปรุงและพัฒนาผลงาน

1.2 วิธีประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ตามบทบาทของการประเมิน กล่าวคือ (1) การประเมินความก้าวหน้า (formative evaluation) ซึ่งเกิดขึ้นระหว่าง ผู้สอนประจำกลุ่มตรวจผลงานของผู้เรียนในแต่ละสัปดาห์ และ (2) การประเมินสรุปรวม (summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินในการสอบแบบคณะผู้สอนร่วมกันประเมินผลงานของผู้เรียน (pin up หรือ jury) โดยผู้สอนรายวิชาเดียวกันร่วมกันวิพากษ์และประเมินผลงานออกแบบของ ผู้เรียนเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้

การประเมินความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นระหว่างการสอนในกลุ่มผู้สอนจะมีความเป็นอิสระใน แต่ละกลุ่ม โดยผู้สอนแต่ละคนอาจมีแนวคิดในการประเมินที่แตกต่างกัน ดังเช่นผลจากการสัมภาษณ์ อาจารย์ผู้สอนบางท่านที่ได้กล่าวถึงการประเมินของตนเองไว้ดังนี้

“การ critic เป็นไปตามอัตโนมิติแบบมืออาชีพ พอนักศึกษานำเสนองานปุ๊บ ก็เริ่มเลย”

(อาจารย์, สถาบัน ก, 4 กันยายน 2552)

“ตอนแรกที่เราได้เด็กอาจไม่รู้ว่าเด็กเป็นยังไง ก็ comment ไปตามบรรทัดฐานของ เรา แต่พอตอนหลังรู้จักเด็กมากขึ้นก็ต้องปรับตามเด็กแต่ละคน... ถ้างานไม่ออกก็ต้องใช้ จิตวิทยา”

(อาจารย์, สถาบัน ข, 30 พฤศจิกายน 2552)

“แต่ละสัปดาห์ต้องมีการ set goal ก่อนว่าต้องได้งานทำไร กำหนดเกณฑ์เดียวกัน ภายในกลุ่ม การตรวจงานจะดูว่าเด็กคนไหนที่สามารถผลักดันให้พัฒนาได้ คนไหนต้องจี”

(อาจารย์, สถาบัน ค, 12 มกราคม 2553)

จากผลการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าแนวคิดที่ผู้สอนใช้ในการประเมินมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินทางการศึกษาอยู่หลายแนวคิด ได้แก่ การประเมินตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาและศิลปวิจารณ์ (educational and connoisseurship evaluation) ดังเช่นการประเมินของอาจารย์สถาบัน ก การประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) ดังเช่นการประเมินของอาจารย์สถาบัน ข และ ค และการประเมินที่เน้นวัตถุประสงค์ (objective-based evaluation) ดังเช่นการประเมินของอาจารย์สถาบัน ค นอกจากนี้ยังพบว่าขั้นตอนในการประเมินความก้าวหน้าในแต่ละกลุ่มผู้สอนมีหลายแนวทาง ได้แก่ (1) การประเมินโดยให้ผู้เรียนทุกคนนำเสนอผลงาน และผู้สอนวิพากษ์ผลงานของผู้เรียนทุกคนพร้อมกัน และ (2) การประเมินโดยให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานครั้งละคน และผู้สอนวิพากษ์ผลงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลงานที่ผู้เรียนนำมาส่งหรือความก้าวหน้าในการทำงานของผู้เรียนแต่ละคน การประเมินความก้าวหน้าผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้เครื่องมือในการประเมิน ดังเช่นผลการสัมภาษณ์ของผู้สอนบางท่านที่กล่าวว่า “เราจะจำได้ว่าครั้งที่แล้วให้อะไรไป จะจำได้เป็นธรรมชาติ” (อาจารย์, สถาบัน ง, 5 มีนาคม 2553) แต่มีผู้สอนบางส่วนที่ใช้การจดบันทึกหรือการให้ผู้เรียนนำผลงานเข้ามาด้วยเพื่อติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน

ในขณะที่ การประเมินสรุปรวมซึ่งเป็นการสอบโดยคณะผู้สอนในรายวิชาร่วมกันประเมินผลงานของผู้เรียนจะใช้แนวคิดการประเมินตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาและศิลปวิจารณ์ โดยผู้สอนร่วมกันวิพากษ์ และประเมินผลงานการออกแบบของผู้เรียน เป็นการประเมินการปฏิบัติ (performance evaluation) ที่พิจารณาทั้งกระบวนการและคุณภาพของผลงานการออกแบบของผู้เรียน จากการศึกษา พบว่า การประเมินสรุปรวมของแต่ละสถาบันมีขั้นตอนในการประเมินหลายรูปแบบ ได้แก่ (1) การประเมินโดยให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานและได้รับการประเมินจากผู้สอนทุกคน (2) การประเมินโดยให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานและได้รับการประเมินจากผู้สอนบางคน (3) การประเมินโดยให้ผู้เรียนส่งงานแบบไม่ต้องนำเสนอและได้รับการประเมินจากผู้สอนทุกคน ซึ่งแต่ละรูปแบบขึ้นอยู่กับชนิดของผลงาน จำนวนผู้เรียน และระยะเวลาในการประเมิน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินกำหนดไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้คณะผู้สอนใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินร่วมกัน

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ เป็นการดำเนินการตามโครงการ “การพัฒนาสมรรถนะในการประเมิน การเรียนการสอนแบบสตูดิโอโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ สำหรับอาจารย์ผู้สอน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์” ดังนี้

2.1 การเตรียมการและผลการประเมินความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยได้ติดต่อกลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการเพื่อกำหนดเวลาและสถานที่ฝึกอบรม จากนั้นจึงประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งสิ้น

◆ การพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรม ◆
โดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ

12 คน (ร้อยละ 60 ของผู้สนใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาสมรรถนะฯ) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นด้านความรู้ในการประเมินมากกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมา เป็นทักษะ และเจตคติในการประเมิน ตามลำดับ (ค่า $PNI_{mod} = 0.45, 0.32$ และ 0.17 ตามลำดับ) โดยในด้านความรู้ในการประเมิน กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นด้านการออกแบบการประเมิน เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นหลักการ/แนวคิด/ทฤษฎีในการประเมิน ความรู้พื้นฐานทางด้านการวัด และประเมิน และจริยธรรมในการประเมิน ตามลำดับ (ค่า $PNI_{mod} = 0.56, 0.50, 0.38$ และ 0.19 ตามลำดับ) ด้านทักษะในการประเมิน กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นด้านการตัดสินผลการประเมินเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นการดำเนินการประเมินและการตรวจสอบคุณภาพการประเมิน เป็นอันดับเท่ากัน และการวางแผนและปรับปรุงการประเมิน ตามลำดับ (ค่า $PNI_{mod} = 0.40, 0.34, 0.34$ และ 0.23 ตามลำดับ) และด้านเจตคติในการประเมิน กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นด้านการตรวจสอบคุณภาพการประเมินเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นการดำเนินการประเมิน การวางแผนและปรับปรุงการประเมิน และการตัดสินผลการประเมิน ตามลำดับ (ค่า $PNI_{mod} = 0.21, 0.17, 0.16$ และ 0.11 ตามลำดับ)

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้สอน

สมรรถนะในการประเมิน		PNI_{mod}	PNI_{mod} รวม
ความรู้	- ความรู้พื้นฐานทางด้านการวัดและการประเมิน	0.38	0.45
	- หลักการ/แนวคิด/ทฤษฎีในการประเมิน	0.50	
	- การออกแบบการประเมิน	0.56	
	- จริยธรรมในการประเมิน	0.19	
ทักษะ	- การวางแผนและปรับปรุงการประเมิน	0.23	0.32
	- การดำเนินการประเมิน	0.34	
	- การตัดสินผลการประเมิน	0.40	
	- การตรวจสอบคุณภาพการประเมิน	0.34	
เจตคติ	- การวางแผนและปรับปรุงการประเมิน	0.16	0.17
	- การดำเนินการประเมิน	0.17	
	- การตัดสินผลการประเมิน	0.11	
	- การตรวจสอบคุณภาพการประเมิน	0.21	

2.2 การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการ จัดในวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2553 ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื้อหาในการฝึกอบรมผู้วิจัยได้พัฒนาจากผลการประเมินความต้องการจำเป็นของกลุ่มตัวอย่างและผลการศึกษาลักษณะการเรียนการสอนและวิธีการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอในระยะที่ 1 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ตาราง 3 เนื้อหาในการฝึกอบรม

เนื้อหาในการฝึกอบรม	รายละเอียด
ความรู้พื้นฐานทางด้านกรวัดและประเมิน	- ความหมายของการวัดและประเมิน / ประเภทของการประเมินทางการศึกษา / บทบาทของการประเมิน
หลักการ/แนวคิด/ทฤษฎีการประเมิน	- การประเมินตามสภาพจริง / การประเมินแฟ้มสะสมงาน / การประเมินการปฏิบัติ / การประเมินตนเอง / การประเมินตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาและศิลปวิจารณ์
การออกแบบการประเมิน	- เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมิน / วิธีการสร้างเครื่องมือ / ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ / การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ / วิธีการเก็บข้อมูล / การวิเคราะห์ข้อมูล / การนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์
จริยธรรมในการประเมิน	- จริยธรรมและมาตรฐานในการประเมิน

การฝึกอบรมใช้เวลา 1 วัน โดยในวันต่อมาเป็นการฝึกปฏิบัติโดยได้มีการประยุกต์ใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจวิธี 3 ขั้นตอน สำหรับการฝึกปฏิบัติ ผลการดำเนินงานเป็นดังนี้

◆ การพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรม ◆
โดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ

ตาราง 4 การประยุกต์ใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจวิธี 3 ขั้นตอน

การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ	ผลการดำเนินงาน	สภาพการดำเนินงาน	บทบาทของผู้วิจัย
<p>ขั้นตอนที่ 1</p> <p>การกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ในการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พันธกิจ คือ “อาจารย์ควรสร้างแรงบันดาลใจให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักศึกษา มีความคิดริเริ่ม สังเกต วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีกระบวนการพัฒนาผลลัพธ์ นำไปสู่การเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาต่อได้ โดยอาจารย์ควรมุ่งทำการประเมินให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รวมทั้งมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองไปพร้อมกับนักศึกษา” - วิสัยทัศน์ คือ “อาจารย์มีความเข้าใจในการประเมินที่ตรงกัน มีการประเมินที่เป็นระบบ สามารถประเมินได้ตรงตามความสามารถของนักศึกษา และตรวจสอบได้” 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนแต่ละคนนำเสนอพันธกิจและวิสัยทัศน์อย่างอิสระตามหลักการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย - ผู้สอนบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมการฝึกอบรม ทำให้การอภิปรายในบางประเด็นมีความเข้าใจไม่ตรงกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - กระตุ้นให้ผู้สอนทุกคนมีส่วนร่วมนำเสนอพันธกิจและวิสัยทัศน์ - จัดบันทึกและนำเสนอพันธกิจและวิสัยทัศน์ที่มีการแสดงความคิดเห็น - ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนได้ร่วมกันปรับปรุงข้อความและสรุปผลการอภิปราย
<p>ขั้นตอนที่ 2</p> <p>การเก็บรวบรวมสภาพการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพปัญหาที่พบ ได้แก่ ปัญหาการให้คะแนนที่แตกต่างกัน ปัญหาเกณฑ์การประเมินที่ยังไม่เป็นมาตรฐาน และปัญหาความล่าช้าจากการประเมิน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนแต่ละคนนำเสนอสภาพปัญหาอย่างเปิดกว้างตามหลักการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย - ระยะเวลาจำกัด ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากผู้สอนได้ครบทุกคน 	<ul style="list-style-type: none"> - กระตุ้นให้ผู้สอนทุกคนมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย - ชักถามให้เกิดความชัดเจนในประเด็นที่เป็นข้อสงสัย - จัดบันทึกข้อมูล

ตาราง 4 (ต่อ)

การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ	ผลการดำเนินงาน	สภาพการดำเนินงาน	บทบาทของผู้วิจัย
ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดกิจกรรม การปรับปรุงและ พัฒนาการประเมิน การเรียนการสอน แบบสตูดิโอ	- กิจกรรมการปรับปรุงและ พัฒนาการประเมิน ได้แก่ การประชุมเพื่อสร้างความ เข้าใจ การกำหนดเกณฑ์ การประเมินให้มีความ ชัดเจน และการจัดแสดง ผลงานของนักศึกษา	- ผู้สอนนำเสนอความ คิดเห็นและการไหวด เพื่อจัดลำดับกิจกรรม ตามหลักการมีส่วนร่วม แบบประชาธิปไตย - ระยะเวลาจำกัด ทำให้ ไม่สามารถสร้างกิจกรรม ได้อย่างหลากหลาย	- กระตุ้นให้ผู้สอนทุกคนมี ส่วนร่วมนำเสนอกิจกรรม - จัดบันทึกและนำเสนอ กิจกรรมเพื่อให้ผู้สอน แต่ละคนให้คะแนนและ ไหวดเลือกกิจกรรม - สรุปกิจกรรมที่ได้จากการ อภิปราย

จากนั้นจึงเป็นการร่างรูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอของผู้สอน ซึ่งผู้วิจัยส่งเสริมได้ให้ผู้สอนร่างรูปแบบการประเมินและสร้างแบบประเมินตนเองโดยนำเสนอตัวอย่างเพื่อทำความเข้าใจ แต่เนื่องจากแต่ละรายวิชามีรายละเอียดที่ต่างกัน จึงต้องใช้เวลาออกแบบรูปแบบการประเมินมาก ผู้สอนและผู้วิจัยจึงตกลงร่วมกันให้มีการออกแบบรูปแบบประเมินอย่างอิสระเป็นเวลา 2 สัปดาห์โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและสนับสนุนในระหว่างการทำเนิการ

2.3 ผลการออกแบบและทดลองใช้รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ
ดำเนินการในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2553 จากการออกแบบและทดลองใช้รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาสมรรถนะฯ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรมและได้ทำการสอนในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2553 ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 12 คน ผลการศึกษาเป็นดังนี้

◆ การพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรม ◆
โดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ

ตาราง 5 ผลการออกแบบรูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอและผลการทดลองใช้

กลุ่มตัวอย่าง	บริบท	วัตถุประสงค์การประเมิน	แนวคิดการประเมิน	วิธีการประเมิน	ผลการทดลองใช้
1	<ul style="list-style-type: none"> - รายวิชาออกแบบสำหรับผู้เรียนปี 2 - ระยะเวลาประเมินก่อนสอบกลางภาค - เน้นประเมินความก้าวหน้า 	<ul style="list-style-type: none"> เพื่อประเมินผลงานการออกแบบของผู้เรียนและแก้ไขปัญหาผู้เรียนทำงานไม่ครบตามกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> การประเมินการปฏิบัติ / การประเมินตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนประเมินโดยให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานเน้นประเมิน (1) ความถูกต้อง (2) คุณภาพของผลงาน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับในชั้นเรียน - ผู้เรียนประเมินตนเองโดยเขียนบันทึกว่ามีความสนใจอะไร และจะทำอะไรต่อ เพื่อให้เป็นข้อตกลงร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนทราบข้อมูลย้อนกลับจากผู้เรียนสามารถนำมาใช้ปรับปรุงการสอน - ผู้เรียนได้ทบทวนตนเอง มีความเข้าใจและตั้งใจทำงาน
2	<ul style="list-style-type: none"> - รายวิชาออกแบบสำหรับผู้เรียนปี 2 - ระยะเวลาประเมินก่อนสอบกลางภาค - เน้นประเมินความก้าวหน้า 	<ul style="list-style-type: none"> เพื่อประเมินผลงานการออกแบบของผู้เรียน และแก้ไขปัญหาทักษะการสื่อสารภายในกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> การประเมินการปฏิบัติ / การประเมินตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนประเมินโดยให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานเน้นประเมิน (1) ความเข้าใจ (2) กระบวนการทำงาน (3) คุณภาพของผลงาน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับในชั้นเรียน - ผู้เรียนประเมินตนเองโดยการเขียนเรียงความเพื่อแก้ไขปัญหาการสื่อสารภายในกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนและผู้เรียนมีความเข้าใจที่ตรงกัน

ตาราง 5 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	บริบท	วัตถุประสงค์ การประเมิน	แนวคิด การประเมิน	วิธีการประเมิน	ผลการ ทดลองใช้
3	- รายวิชาออกแบบ สำหรับผู้เรียน ปี 2 - ระยะเวลา ประเมินหลัง สอบกลางภาค - เน้นประเมิน ความก้าวหน้า	เพื่อประเมิน ผลงานการ ออกแบบของ ผู้เรียน	การประเมิน การปฏิบัติ / การประเมิน ตามสภาพจริง	- ผู้สอนประเมินโดยให้ ผู้เรียนนำเสนอผลงาน และทำการประเมิน เป็นรายบุคคล	- ผู้สอนประเมิน ผลงานของ ผู้เรียนตาม สภาพจริง
4	- รายวิชาออกแบบ สำหรับผู้เรียน ปี 2 - ระยะเวลา ประเมินหลัง สอบกลางภาค - เน้นประเมิน ความก้าวหน้า	เพื่อประเมิน ผลงานการ ออกแบบของ ผู้เรียน และให้ ผู้เรียนฝึกการ สื่อสารและ เรียนรู้ร่วมกัน	การประเมินที่ เน้นวัตถุประสงค์ / การประเมิน ตามสภาพจริง / การประเมิน ตนเอง / การ ประเมินโดย เพื่อน	- ผู้สอนประเมินโดยให้ ผู้เรียนนำเสนอผลงาน และให้ผู้เรียนร่วมกัน วิพากษ์ผลงานของ เพื่อนภายในกลุ่มโดย เน้นประเมินตามกรอบ ของโจทย์การออกแบบ	- ผู้เรียนสามารถ สื่อสาร วิพากษ์ ผลงาน และ เกิดการเรียนรู้ จากผลงาน ของเพื่อนใน กลุ่มพร้อมกัน
5	- รายวิชาออกแบบ สำหรับผู้เรียน ปี 2 - ระยะเวลา ประเมินเป็นการ สอบ pin up หรือ jury - การประเมิน สรุปรวม	เพื่อประเมิน ผลงานการ ออกแบบของ ผู้เรียน และ พัฒนาวิธีการ ประเมิน ให้มี ความตรงมาก ขึ้น	การประเมินที่ เน้นวัตถุประสงค์ / การประเมิน ตามสภาพจริง / การประเมิน ตามแนวผู้ เชี่ยวชาญ ทางการศึกษา และศิลป- วิจารณ์	- ผู้สอนในฐานะที่เป็น ผู้ประสานงาน รายวิชาได้สร้างแบบ ประเมิน โดยระบุ องค์ประกอบและ เกณฑ์การประเมินให้ มีความชัดเจน - ผู้สอนร่วมในรายวิชา ประเมินผลงานของ ผู้เรียนโดยใช้การ ตรวจร่วมกันแบบ แบ่งกลุ่ม	- ผู้สอนประเมิน โดยบันทึกผล ตามแบบ ประเมิน ช่วยให้การคิด คะแนนสำหรับ ตัดเกรดมีความ ชัดเจนมากขึ้น

♦ การพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรม ♦

โดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ

ตาราง 5 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	บริบท	วัตถุประสงค์การประเมิน	แนวคิดการประเมิน	วิธีการประเมิน	ผลการทดลองใช้
6	<ul style="list-style-type: none"> - รายวิชาออกแบบสำหรับผู้เรียน ปี 3 - ระยะเวลาประเมินก่อนสอบกลางภาค - เน้นประเมินความก้าวหน้า 	<p>เพื่อประเมินผลงานการออกแบบของผู้เรียน</p>	<p>การประเมินที่เน้นวัตถุประสงค์ / การปฏิบัติ / การประเมินตามสภาพจริง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนประเมินโดยให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานเน้นประเมิน (1) ความก้าวหน้า (2) คุณภาพของผลงานตามวัตถุประสงค์ของผลงานที่ผู้เรียนออกแบบ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนประเมินตามผลงานของผู้เรียนตามสภาพจริง
7	<ul style="list-style-type: none"> - รายวิชาออกแบบสำหรับผู้เรียน ปี 3 - ระยะเวลาประเมินก่อนสอบกลางภาค - เน้นประเมินความก้าวหน้า 	<p>เพื่อประเมินผลงานการออกแบบของผู้เรียน โดยเน้นความก้าวหน้าในปฏิบัติงาน</p>	<p>การประเมินตามสภาพจริง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนสร้างแบบประเมินซึ่งมีตัวบ่งชี้ (1) การเข้าชั้นเรียน (2) การส่งงาน (3) กระบวนการสื่อสาร (4) ความคืบหน้าและพัฒนาการ (5) การบูรณาการความรู้ โดยประเมินทุกสัปดาห์ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินช่วยจัดเก็บข้อมูล - ตัวบ่งชี้บางตัวไม่สามารถวัดได้ทุกสัปดาห์เนื่องจากผู้เรียนทำงานไม่ทัน
8	<ul style="list-style-type: none"> - รายวิชาออกแบบสำหรับผู้เรียน ปี 3 - ระยะเวลาประเมินก่อนสอบกลางภาค - เน้นการประเมินความก้าวหน้า 	<p>เพื่อประเมินพัฒนาการของผู้เรียน</p>	<p>การประเมินตามสภาพจริง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เรียนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อประเมินพฤติกรรม การเรียนและความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยบันทึกผลการประเมินหลังการสอนทุกสัปดาห์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีความเข้าใจผู้เรียน - สามารถนำข้อมูลมาใช้ประกอบการสอนและประเมินความก้าวหน้า

ตาราง 5 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	บริบท	วัตถุประสงค์การประเมิน	แนวคิดการประเมิน	วิธีการประเมิน	ผลการทดลองใช้
9	- รายวิชาออกแบบสำหรับผู้เรียนปี 4 - ระยะเวลาประเมินเป็นการสอบ pin up หรือ jury - การประเมินสรุปรวม	เพื่อประเมินผลงานการออกแบบของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้สอนมีความเข้าใจต่อการประเมินที่ตรงกัน	การประเมินเน้นวัตถุประสงค์ / ประสงค์ / การประเมินตามสภาพจริง / การประเมินตามแนวผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาและศิลป-วิจารณ์	- ผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้ประสานงานรายวิชาสร้างแบบประเมินสำหรับให้ผู้สอนร่วมในรายวิชาใช้ประเมินผลงานของผู้เรียน	- ผู้สอนประเมินผลงานโดยบันทึกผลตามแบบประเมินช่วยให้การประเมินชัดเจน
10	- รายวิชาออกแบบสำหรับผู้เรียนปี 1	เพื่อเปรียบเทียบวิธีการประเมินแบบผู้สอนตรวจแยกรายกลุ่มกับแบบผู้สอนตรวจรวมกัน	การประเมินเน้นวัตถุประสงค์ / ประสงค์ / การประเมินตามสภาพจริง / การประเมินตามแนวผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาและศิลป-วิจารณ์	- ผู้สอนร่วมกันสร้างแบบประเมินสำหรับให้ผู้สอนในรายวิชาใช้ประเมินผลงานของผู้เรียน โดยทำการประเมินแบบตรวจแยกรายกลุ่มและแบบตรวจรวมกัน	- ผลการประเมินจากการตรวจแยกรายกลุ่มกับการตรวจรวมกันไม่ต่างกันมากนัก

2.4 ผลการพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ จากการแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอน พบว่า การฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ทางด้านการประเมินแก่กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาสมรรถนะฯ จำนวน 12 คน เมื่อทำการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมพบว่า คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อยโดยมีค่าเท่ากับ 37.35 ซึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า คะแนนพัฒนาการด้านความรู้พื้นฐานทางด้านการวัดและประเมินมีค่าสูงสุด (ร้อยละ 48) รองลงมาเป็นด้านจริยธรรมในการประเมิน (ร้อยละ 38) ด้านหลักการ/แนวคิด/ทฤษฎีการประเมิน (ร้อยละ 25) และด้านการออกแบบการประเมิน (ร้อยละ 22.88) ตามลำดับ รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอของกลุ่มตัวอย่างที่เกิดขึ้นมีลักษณะ

แตกต่างกันตามบริบทที่ทำการประเมิน โดยมีส่วนช่วยในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ ผลการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการประเมินและประเมินด้วยความตั้งใจ ดังเช่นผลการสัมภาษณ์ผู้สอนบางท่านได้กล่าวว่า “การประเมินเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างแน่นอน” (อาจารย์ 1, สถาบัน ก, 14 กรกฎาคม 2553) “ผมเชื่อว่าอาจารย์ทุกคนประเมินด้วยความตั้งใจ” (อาจารย์ 2, สถาบัน ก, 7 กรกฎาคม 2553) การจัดบันทึกผลการประเมินมีบ้างแต่เป็นแบบย่อเพื่อเตือนความจำและนำมาปรับปรุงการประเมินของตนเอง

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรมจากผลการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 คน ได้รูปแบบการประเมินทั้งสิ้น 6 รูปแบบ จำแนกตามโครงสร้างการประเมินเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินความก้าวหน้าและการประเมินสรุปรวม จากนั้นจึงได้นำเสนอรูปแบบการประเมินดังกล่าวให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินประสิทธิภาพผลตามกรอบมาตรฐานการประเมินคือ ความเหมาะสมของแนวคิดการประเมินกับวัตถุประสงค์ / สภาพปัญหา กระบวนการประเมินการนำมาปฏิบัติได้ การคำนึงถึงความยุติธรรมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียน / การตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยแบ่งระดับความเหมาะสมเป็น 5 ระดับและวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย รายละเอียดเป็นดังนี้

ตาราง 6 รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทางสถาปัตยกรรม

รูปแบบการประเมิน	แนวคิดการประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือในการประเมิน	จุดเด่น-จุดอ่อน	การประเมินประสิทธิผล	
					M	SD
1. การประเมินความก้าวหน้า						
1.1 การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนที่เน้นวิธีเชิงระบบ	การประเมินที่เน้นวัตถุประสงค์ / การประเมินการปฏิบัติ / การประเมินตามสภาพจริง	ผู้สอนกำหนดจุดมุ่งหมายสร้างเครื่องมือและทำการประเมินตามที่กำหนด	แบบประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน	- มีเครื่องมือเก็บข้อมูลเป็นระบบตรวจสอบง่าย - ตัวบ่งชี้บางตัวไม่สามารถประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนทุกคนได้ทุกครั้ง	4.40	0.16 (มากที่สุด)

ตาราง 6 (ต่อ)

รูปแบบ การประเมิน	แนวคิด การประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือใน การประเมิน	จุดเด่น-จุดอ่อน	การประเมิน ประสิทธิผล	
					<i>M</i>	<i>SD</i>
1.2 การประเมิน ความก้าวหน้า ของผู้เรียนที่เน้น วิธีเชิงธรรมชาติ	การประเมินที่ เน้นวัตถุประสงค์ / การประเมิน การปฏิบัติ / การประเมินตาม สภาพจริง	ผู้สอนสังเกต สัมภาระณ์ และ จดบันทึกหลัง การสอน	-	- เก็บข้อมูลจาก สภาพจริง มีความ ยืดหยุ่น - หากมีผู้เรียนมาก ผู้สอนอาจเกิด ความเหนื่อยล้า	4.50 (มาก ที่สุด)	0.26
1.3 การประเมิน ความก้าวหน้าที่ เน้นให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วม	การประเมินการ ปฏิบัติ / การ ประเมินตาม สภาพจริง / การประเมิน ตนเอง	ผู้สอนใช้วิธี ประเมินตาม สถานการณ์ที่ เกิดขึ้น เช่น การตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนเขียน ตอบ การสังเกต สัมภาระณ์	-	- ผู้เรียนและผู้สอน ได้นำการประเมิน มาปรับปรุงตนเอง - การวางแผนที่ ชัดเจนล่วงหน้า ทำได้ยาก	4.60 (มาก ที่สุด)	0.37
2. การประเมินสรุปรวม						
2.1 การประเมิน สรุปรวมแบบ ผู้สอนทุกคน ตรวจสอบผลงาน ร่วมกัน	การประเมินที่ เน้นวัตถุประสงค์ / การประเมิน ตามสภาพจริง / การประเมินตาม แนวผู้เชี่ยวชาญ ทางการศึกษา และศิลปวิจารณ์	ผู้ประสานงาน รายวิชากำหนด แบบประเมิน เพื่อให้ผู้สอน ทุกคนใช้ และ ผู้สอนทุกคน วิพากษ์ผลงาน ร่วมกัน	แบบประเมิน ผลงานของ ผู้เรียน	- ผู้สอนมีกรอบการ ประเมินที่ตรงกัน - ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากผู้สอนทุกคน - ใช้เวลาดำเนินงาน มาก	4.50 (มาก ที่สุด)	0.12
2.2 การประเมิน สรุปรวมแบบ ผู้สอนบางคน ตรวจสอบผลงาน ร่วมกัน	การประเมินที่ เน้นวัตถุประสงค์ / การประเมิน ตามสภาพจริง / การประเมินตาม แนวผู้เชี่ยวชาญ ทางการศึกษา และศิลปวิจารณ์	ผู้ประสานงาน รายวิชากำหนด แบบประเมิน เพื่อให้ผู้สอน ทุกคนใช้ มีการ แบ่งกลุ่มผู้สอน เพื่อให้วิพากษ์ ผลงานร่วมกัน	แบบประเมิน ผลงานของ ผู้เรียน	- ผู้สอนมีกรอบการ ประเมินที่ตรงกัน - ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากผู้สอนบางคน - ประหยัดเวลาใน การดำเนินงาน	4.50 (มาก ที่สุด)	0.20

ตาราง 6 (ต่อ)

รูปแบบการประเมิน	แนวคิดการประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือในการประเมิน	จุดเด่น-จุดอ่อน	การประเมินประสิทธิผล	
					M	SD
2.3 การประเมินสรุปรวมแบบผู้สอนตรวจผลงานแยกรายกลุ่ม	การประเมินที่เน้นวัตถุประสงค์ / การประเมินตามสภาพจริง / การประเมินการปฏิบัติ	ผู้ประสานงานรายวิชากำหนดแบบประเมินเพื่อให้ผู้สอนทุกคนใช้ โดยผู้สอนตรวจผลงานเฉพาะกลุ่มของตนเอง	แบบประเมินผลงานของผู้เรียน	- ผู้สอนมีกรอบการประเมินที่ตรงกัน - เหมาะสำหรับโครงการขนาดเล็ก - ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากผู้สอนที่หลากหลาย	4.40	0.16 (มากที่สุด)

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะการเรียนการสอนและวิธีประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ

1. เนื่องจากลักษณะการเรียนการสอนแบบสตูดิโอมีผู้สอนหลายคน ซึ่งแต่ละคนต้องรับผิดชอบการสอนในกลุ่มของตนเอง การประสานงานระหว่างกลุ่มผู้สอนจึงมีความสำคัญ ทำให้การเรียนการสอนรูปแบบนี้ต้องมีอาจารย์ที่เป็นผู้ประสานงานรายวิชา จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 15 คน ที่ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ผู้ประสานงานรายวิชา พบว่า กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ที่เป็นผู้ประสานงานรายวิชา นอกจากต้องทำหน้าที่ประสานงานแล้ว ยังต้องทำหน้าที่สอนและรวบรวมผลการประเมินของผู้สอนเพื่อตัดเกรด อาจารย์ผู้ประสานงานรายวิชาจึงเป็นผู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และมีบทบาทต่อการเรียนการสอนแบบสตูดิโอค่อนข้างมาก

2. จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและการสังเกต พบว่า วิธีการประเมินความก้าวหน้าของผู้สอนแต่ละคนใช้ในกลุ่มของตนเองมีความเป็นอิสระและมีความหลากหลายตามความรู้และประสบการณ์ของผู้สอน ผู้สอนที่มีประสบการณ์สูงมักประเมินตามธรรมชาติและไม่มีการจดบันทึก ทั้งนี้เพราะจากประสบการณ์ที่ผู้สอนได้สั่งสมมาทำให้มีความเชี่ยวชาญและมีมุมมองที่ชัดเจนในการประเมิน การวิพากษ์ผลงานของผู้เรียนจึงเป็นไปตามธรรมชาติและสามารถจดจำผลงานของผู้เรียนได้ เป็นการประเมินที่สอดคล้องกับการประเมินตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาและศิลปวิจารณ์ที่ประเมินโดยใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้ประเมินวิพากษ์ผลงานอย่างเปิดเผยเพื่อสรุปเป็นความคิดรวบยอด (Eisner, 2002)

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ

1. การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการ สามารถจัดฝึกอบรมได้ตามระยะเวลาที่กำหนด แต่ยังไม่สมบูรณ์นักเพราะเนื้อหาสาระที่มีมาก การทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความเข้าใจลึกซึ้งในช่วงเวลาสั้น ๆ เพียง 1 วัน จึงเป็นไปได้ยาก อีกทั้งรายละเอียดของแต่ละรายวิชาที่กลุ่มตัวอย่างสอนมีความแตกต่างกัน การฝึกปฏิบัติการที่กำหนดไว้เพียง 1 วัน จึงต้องขยายเวลาสำหรับการออกแบบรูปแบบการประเมินต่อไปอีก 2 สัปดาห์ เมื่อพิจารณาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าวิธีการฝึกอบรมทำได้หลายรูปแบบ (ชูชัย สมิทธิไกร, 2549) แม้ว่าเนื้อหาของอบรมในครั้งนี้จะเพียงพอสำหรับเวลา 1 วัน (6 ชั่วโมง) แต่ควรพิจารณาความพร้อมในการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างด้วย การฝึกอบรมด้วยความถี่บ่อยครั้ง อาจเป็นแนวทางที่ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างทำความเข้าใจได้ดีกว่า ซึ่งจะทำได้สื่อสารและสร้างความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างได้ดีขึ้น

2. การวิจัยนี้ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างดี ทำให้ทราบว่า ปัจจัยที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ประกอบด้วย ปัจจัยภายในอันเป็นความต้องการของผู้สอน และปัจจัยภายนอกอันเกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงาน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรื่องการปรับปรุง (Fetterman & Wandersman, 2005) ที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการปรับปรุงการประเมินของตนเองให้ดีขึ้น และงานวิจัยของสมพงษ์ บันนูน (2548) ที่กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้นำไปสู่ผลสำเร็จในการดำเนินงาน

3. การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการในการวิจัยนี้ได้เปิดกว้างให้ผู้สนใจเข้าร่วม โดยสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ อันเป็นไปตามหลักการรวม และการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (Fetterman & Wandersman, 2005) ทำให้ทราบความคิดเห็นและมุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายในบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ทั้งอาจารย์ที่เป็นผู้ประสานงานรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน และทั้งจากต่างสาขาวิชาและต่างสถาบัน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ

1. ผลจากการออกแบบและทดลองใช้รูปแบบการประเมิน พบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างมี 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมระดับสูง ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมเช่นการวิจัยชั้นเรียน และมีการขยายผลต่อในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมระดับปานกลาง ทำให้เกิดผลลัพธ์ในการพัฒนากระบวนการประเมินของตนเองให้มีความชัดเจนขึ้น มีการค้นหาวิธีแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วมระดับน้อย ทำให้เกิดความตระหนักในประเด็นการประเมินที่เคยมองข้าม และมีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบมากขึ้น สอดคล้องกับข้อสรุปเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในหลักการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจเรื่องการปรับปรุง ความเป็นเจ้าของชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะ (Fetterman & Wandersman, 2005)

2. รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอทั้ง 6 รูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการประเมินเพื่อแก้ไขปัญหาการประเมินที่มีความเป็นอัตนัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีเครื่องมือในการประเมิน เช่น แบบประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน แบบประเมินผลงานของผู้เรียน ช่วยให้ผู้สอนมีกรอบในการประเมินที่ตรงกัน หรือการที่ผู้สอนจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาลักษณะการเรียนการสอนและวิธีประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอจากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้สอนทำให้ทราบถึงลักษณะการเรียนการสอนและวิธีประเมินที่กลุ่มตัวอย่างใช้ปฏิบัติซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบสตูดิโอได้ เช่น วิธีการแบ่งกลุ่มผู้เรียน วิธีการประเมินความก้าวหน้าและการประเมินสรุปรวม

2. การพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนโดยการจัดฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาลักษณะการเรียนการสอนและวิธีประเมินการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในการวิจัยนี้ รวมทั้งการประเมินความต้องการจำเป็นไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาเอกสารประกอบการฝึกอบรม หรือการออกแบบวิธีการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการให้มีความเหมาะสม

3. รูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอที่ได้จากการวิจัยนี้ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอ เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาการประเมินที่เป็นอัตนัยหรือปัญหาด้านผู้เรียน ที่เกิดขึ้นในการประเมินความก้าวหน้าและการประเมินสรุปรวม โดยนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อเพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่ทำการประเมิน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. การศึกษาลักษณะการเรียนการสอนและวิธีประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอให้เกิดความเข้าใจในเชิงลึกมากขึ้น อาจทำการศึกษาโดยการฝังตัวในชั้นเรียน เพื่อทำความเข้าใจวิธีการเรียนการสอนและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการวางแผนวิธีการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ

2. การพัฒนาสมรรถนะในการประเมินของผู้สอนสามารถดำเนินการโดยการจัดฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการให้กับผู้สอนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้พร้อมกัน หรือเริ่มต้นจากการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์ผู้ประสานงานรายวิชาก่อน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้สอนร่วม แล้วจัดให้มีการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจในระดับที่ลดหลั่นลงไปจากรายวิชา หรือในระดับระหว่างชั้นปี

3. การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะเป็นการเตรียมความรู้ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งส่งผลต่อการออกแบบรูปแบบการประเมิน วิธีการฝึกอบรมมีได้หลายรูปแบบ กรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยควรใช้การฝึกอบรมรายบุคคล เช่น การปฏิบัติงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้วิจัย ซึ่งจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำได้ชัดเจนหรือกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมากอาจใช้การบรรยายกับการฝึกปฏิบัติหรือดูงานการประเมิน การเรียนการสอนแบบสตูดิโอของสถาบันอื่น เป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามหลักการเรื่องยุทธวิธีที่เน้นหลักฐาน

4. การมีส่วนร่วมควรเกิดจากความต้องการภายในของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเข้าใจของ หรือผู้วิจัยควรมีแนวทางส่งเสริมความร่วมมือโดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มตัวอย่าง

5. ในการวิจัยที่ต้องดำเนินงานเป็นระยะเวลาานาน กลุ่มตัวอย่างอาจต้องการให้มีการสนับสนุนที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยอาจทำการประเมินความต้องการจำเป็นระหว่างการทำงาน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. การออกแบบรูปแบบการประเมินการเรียนการสอนแบบสตูดิโอและการทดลองใช้รูปแบบการประเมินในครั้งต่อไป อาจใช้วิธีวิจัยเชิงทดลองโดยจัดชั้นเรียนจำลองซึ่งจะทำให้สามารถควบคุมตัวแปร และศึกษาผลของตัวแปรที่เกิดขึ้นจากการทดลองได้

รายการอ้างอิง

กฤติยา วงศ์ก้อม. (2547). *รูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินการเรียนรู้ตามแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูชัย สมितिไกร. (2549). *การฝึกอบรมบุคคลากรในองค์การ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผุสดี ทิพทัส. (2541). *เกณฑ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยงยุทธ ณ นคร. (2547). *การออกแบบสถาปัตยกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, วีระ อินพันทัง และ สันติ ฉันทวิลาสวงศ์. (2544). *สถานภาพผลงานทางวิชาการสาขาสถาปัตยกรรมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2549). *การจัดทำรายละเอียดโครงการเพื่อการออกแบบงานสถาปัตยกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ ปั่นหุ่น. (2548). *การพัฒนาแบบตรวจสอบรายการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจเพื่อพัฒนาทักษะการประเมินของครูและนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาคศึกษาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารียา คลังชำนาญ. (2537). *การนำเสนอรูปแบบการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาการออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Eisner, E. W. (2002). *The Art and the Creation of Mind*. Virginia: Yale University / New Harven & London.
- Fetterman, D. M. (1994). Steps of Empowerment Evaluation: From California to Cape Town. *Evaluation and Program Planning*, 17(3), 305-313.
- Fetterman, D. M., Kaftarian, S. J., & Wandersman, A. (1996). *Empowerment Evaluation Knowledge and Tools for Self-Assessment & Accountability*. California: SAGE.
- Fetterman, D. M. (2001). The Transformation of Evaluation into a Collaboration: A Vision of Evaluation in the 21st Century. *American Journal of Evaluation*, 22(3), 381-385.
- Fetterman, D. M. (2001). *Foundations of Empowerment Evaluation*. California: SAGE.
- Fetterman, D. M., & Wandersman, A. (2005). *Empowerment Evaluation Principles in Practice*. New York: Guilford.
- Green, L. N., & Bonollo, E. (2003). Studio-based Teaching: History and Advantages in the Teaching of Design. *World Transactions on Engineering and Technology Education*, 2(2), 269-272.
- Miller, R. L., & Lennie, J. (2005). Empowerment Evaluation: A Practical Method for Evaluating a National School Breakfast Program. *Evaluation Journal of Australia*, 5(2), 18-26.
- Smith, M. K. (1998). Empowerment Evaluation: Theoretical and Methodological Considerations. *Evaluation and Programming Planning*, 21(3), 255-261.